

RUŽICA ŠUŠNJARA

OSVRT NA RAD GIMNAZIJE U SENJU OD 1869. DO 1975, TE RAD COUO »VLADIMIR ČOPIĆ« - SENJ

Ružica Šušnjara
COUO »Vladimir Čopić« Senj

UDK:373.5(497.13)''1869/1975''
Pregledni članak
Ur.:1989-05-15

Autorica ovoga članka sažeto opisuje jedno razdoblje iz povijesti Senjske gimnazije od 1869. do 1975. Nakon toga obrađuje iscrpnije formiranje Centra za odgoj i usmjereno obrazovanje »Vladimir Čopić«. Radi preglednosti ona svoje izlaganje dijeli u dva veća razdoblja: 1. razdoblje od 1869 (uvodenje hrvatskoga jezika kao nastavnoga jezika) do 1939 (posljednji izvještaj Senjske gimnazije), 2. razdoblje od 1939. do 1989 (ratno doba, doba nakon rata, doba četverogodišnje gimnazije i djelatnost COUO »Vladimir Čopić«. Prvo razdoblje obrađuje se na temelju Kronike Senjske gimnazije 1839-1939, a drugo prema raznim dokumentima i izvjavama svjedoka toga doba.

»Kroniku Senjske gimnazije prigodom 100 godišnjice 1839-1939« Viktora Rivosekija teško bi bilo bez istraživanja po arhivima dopuniti, a još teže ispraviti. Zato ćemo se ovdje za period od g. 1869. do 1939. ograničiti na to da sažeto prenesemo rezultate Rivosekijeva rada. Za period nakon g. 1939. nemamo nikakvih predradnji, što znači da ćemo morati još čekati dok dobijemo preglednu sintezu. Želim da na putu prema toj sintezi posluži i ovaj pionirski rad.

Period senjskoga srednjega školstva od 1869. do 1989. dakle, ovih 120 godina radi lakšeg praćenja podijelili smo na:

I. period od g. 1869. do g. 1939.

II. period od g. 1939. do g. 1989.

I.

a) period od g. 1869. do g. 1885.

Godina 1869. vrlo je značajna za povijest Senjske gimnazije. Odmah početkom te godine, točnije 8. siječnja 1869, umire biskup Mirko Ožegović. Rad i životni put ovog dobrotvora senjskog školstva prikazan je iscrpno u nekrologu Ivana Ilaušeka »O djelovanju preuzvišenoga biskupa Mirka baruna Barlašaševačkog«, štampanom u Izvještaju za šk. g. 1868/69.

1871. grad Senj izdvaja se kraljevskom naredbom iz vojne uprave i dobija privilegije kraljevskog slobodnog grada. U vezi s tim povijesnim događajem već iduće godine 1. 1. 1872.

Sl. 3 – Ustoličenje biskupa dr. Antuna Maurovića – posjet Kraljevskoj velikoj realnoj gimnaziji u Senju, Zgon 9. XI. 1895.

i Senjska gimnazija se drži zemaljskim zavodom, što znači da Kraljevska zemaljska vlada preuzima vlast nad osmorazrednom Senjskom gimnazijom. Službeni jezik je hrvatski. Od šk. g. 1872/73. Izvještaji su tiskani na hrvatskom jeziku.

Od 1869. do 1885. broj učenika je iznad 100. Maksimalno učenika je 179 godine 1881, a minimum 103 učenika 1870. Dakako, u prva četiri razreda broj učenika obično je veći, a u višim razredima je manji, tako da npr. 1876. u VII. razredu imamo samo 2 učenika, a 4, 5, 6 učenika vrlo se često susreće u završnim razredima. Kuriozitet je da g. 1883. gimnazija broji svega 2 maturanta, najmanji broj od njezina osnutka.

b) od 1885. do kraja I. svjetskog rata

1885. dokinuta su četiri viša razreda gimnazije (razlog ukinuća se navodi osveta bana Kuhena Hedervarya Senjanina što su birali Frana Folnegovića za svoga zastupnika prethodnih godina 1878, 1881-1884. Dakako, broj đaka drastično je smanjen – čak na 65. Senjani se bore da se ovako nepovoljno stanje što prije promijeni. Šalju molbe i na Kraljevski dvor.

Konačno g. 1893. 21. X. određuje se kraljevskim dopisom postupno otvorenje viših razreda gimnazije. Broj učenika povećava se i zbog toga što se i djevojčicama dopušta upis u gimnaziju. Šk. g. 1897/98. održana je nakon toliko godina matura, s tim da je u završnom razredu bilo 28 učenika.

S odstupanjem broja đaka takvo će stanje u gimnaziji potrajati do I. svjetskog rata. Primjećuje se vrlo velik broj đaka u prvim razredima. Ističemo samo neke primjere:

1. 1897. upisanih je 73, a završenih 18 dakle, 24,6%

2. 1900. upisanih je 64, a završenih 9 dakle, 14%

3. 1904. upisanih je 60, a završenih 13 dakle 21,6%

U biskupskom konviktu u ovom periodu bilo je najviše pitomaca 1905. i 1908. njih 106, a najmanji 1887. 24, 1888. 25, 1889. 27.

U predratnom periodu valja svakako spomenuti obustavu rada u Senjskoj gimnaziji 15. ožujka do 10. travnja 1912. zbog tzv. »generalnog dačkog štrajka«.

Sarajevskim atentatom 28. VI. 1914. i početkom I. svjetskog rata pogođena je gimnazija jer mnogi đaci i profesori odlaze u rat.

Šk. g. 1914/15. započinje oko mjesec dana kasnije, točnije 8. X. i prekidana je dva puta: u veljači i ožujku zbog trbušnog tifusa, a i završena je ranije, skoro mjesec dana, točnije 20. svibnja, zbog rata s Italijom.

Slijedeće ratne godine 1915/16. nastava je započela kasnije, tek 1. XI. Gimnaziji je opet prijetila redukcija na četiri razreda, ali je na zagovor biskupa dra Josipa Marušića ta opasnost otklonjena. Iste godine su bili i potresi, ali na sreću zgrada gimnazije odolijeva. Ratna školska godina 1916/17, također završava ranije, 3. V, a šk. g. 1917/18. počinje mjesec dana kasnije, 1. X. 1917.

c) međuratno doba Senjske gimnazije

Završetkom rata i stvaranjem nove države Jugoslavije ulazi se u nove planove i programe školstva. Materijalna bijeda je velika zbog proteklog rata. Nema sredstava ni za izvještaje pa se ne tiskaju posebni izvještaji za svaku školu (od šk. g. 1921/22. do 1930/31).

Šk. g. 1922/23. u završnom razredu nema učenika. Naravno, takvo stanje dovodi u pitanje opstanak viših razreda, ali sve odluke o dokidanju ili reduciranju viših razreda gimnazije padaju u vodu zbog hitnih intervencija gradskih vlasti.

Tako je Senjska gimnazija spasavana šk.g. 1926/27, te 1932. broj učenika raste. Prvi put

imamo 2 odjela u 1. razredu g. 1934. ukupna brojka, također prvi put, premašuje 300 učenika (točnije 325 uč.).

Već g. 1936. brojimo 2 odjela prvih, 2 trećih, te 2 odjela četvrtih razreda i preko 400 učenika. Gotovo u svim nižim razredima otvaraju se paralelke, a broj učenika se penje prema broju 500.

Povećanjem broja đaka neminovno se javlja i potreba za prostorom. Na tome mnogo radi predposljednji predratni direktor Viktor Rivoseki. Sve je to bilo uzalud jer će već idući period pokazati kolika je ljudska ograničenost i glupost s jedne, i ljubav prema ognjištu s druge strane. Ulazimo naime u period II. svjetskog rata.

Ne smijemo ipak završiti ovaj period a da ne naglasimo vrli rad profesora gimnazije koji su u godišnjim izvještajima objavljivali stručne radove o problemima jezika, književnosti, povijesti, numizmatike, filozofije, zoologije, pedagogije, što bez daljnega govori o njihovom radu na osobnom usavršavanju, a i o ugledu koji je njihovim radom gimnazija stjecala.

II

II. Povijest srednjega školstva u Senju u posljednjih 50 godina mogli bismo podijeliti u četiri perioda:

- A) 1939-1945 – ratni period
- B) 1945-1956 – poratni period
- C) 1956-1975 – doba četverogodišnje gimnazije i
- D) od 1. rujna g. 1975. do današnjih dana

Period od ovih pedeset godina temeljit ćemo na zapisnicima Nastavničkih vijeća, matičnim knjigama, zapisnicima Školskog odbora (kasnije savjeta), zapisnicima Zbora radnika i IOS-a (izvršnih odbora sindikata) i sjećanjima svjedoka koji su radili u ovoj školskoj ustanovi.

Kako do sada u ovom periodu nije ništa sistematski rađeno i objavljeno, to bi nam svaka napomena u vezi s ovom problematikom dobro došla.

A)

Ratni period od g. 1939. do 1945. vrlo je teško obradiv. Podaci relevantni za to razdoblje uglavnom su nestali u ratnim ruševinama. Znamo da je šk. g. 1939/40. tekla normalno, bez većih promjena u nastavi i nastavnom kadru, te da su maturirala 42 učenika.

I slijedeća šk. g. 1940/41. također je počela redovito. Broj đaka je bio 500. Iz samog Senja bilo ih je 300, a ostalo iz šire okolice Senja. Od tih 200 učenika njih 130 smješteno je u internate »Ožegovićanum«, »Palestra« i »Terezijanum«. Završetak ove školske godine bio je neuobičajen. Naime, 7. travnja 1941. nastava je prekinuta, a podijeljene su tzv. »spomen-svjedodžbe«. U povijest ovog vremena ne bismo dublje ulazili. Ona je svima dobro poznata i, dakako, ona ima reperkusije i na Senjsku gimnaziju. Šk. g. 1941/42. također je počela redovito. Zanimljivo je što se te godine u Senju našlo dosta Zagrepčana koji su kao skojevci ovdje našli utočište. A. Flaker piše u Senjskom zborniku VII, u članku »Bilješke o Senjskoj gimnaziji: »Gimnazija je radila kao rijetko koja školska ustanova u Hrvatskoj s nesmanjenim brojem sati.«

Šk. g. 1942/43. normalno započinje. 1943. Senj je oslobođen prvi put poslije kapitulacije Italije. Neki đaci uključuju se u NOB-u, a narodna vlast, kotarski i narodnooslobodilački odbor uz sve probleme ne zaboravljaju školu. Za novu školsku godinu izvršene su sve pripreme, ali umjesto školskim uspjesima ova godina je obilježena katastrofalnim njemačkim bombardiranjem kojim je grad Senj 80% razrušen. Samo nekoliko zgrada ostalo je

čitavo, a sve ostalo (pa uz to i zgrada gimnazije) dosta oštećena piše Ante Padjen u svom referatu (u rukopisu) »Kratka povijest Senjske gimnazije« Senj 1975. g. Dakle, 93 godine od useljenja u svoju zgradu Senjska gimnazija ostala je bez krova nad glavom. Sa zgradom su u plamenu nestali vrijedni materijali, dokumentacija, učila, zbirke, knjižnica. Ipak, zahvaljujući požrtvovanim ljudima iz ruševina su se uspjeli spasiti imenici od šk. g. 1849/50. i dalje.

Senj se iz ruševina pomalo oporavlja, a umjesto školske zgrade koriste se privatne kuće i zgrade koje su još bile čitave. Jedna od takvih zgrada bio je i dački dom »Očegovićianum«. I u tim teškim uvjetima nastava se nekako održavala.

Od 19. 1. 1944. do travnja 1945. Senj je bio pod njemačkom vlašću. I te školske godine nastava se održava a broj učenika na kraju školske godine iznosio je 186. Maturiralo je 16 učenika.

B)

Iako gimnazija nema vlastite zgrade, ipak šk. g. 1945/46. započinje redovito. Nastava se odvija u »Očegovićianumu«. U takvim uvjetima radi i slijedeće školske godine.

U poratnim godinama nastava se potpuno normalizira. Škola se polako oprema učilima. Kako je to jedina gimnazija od Zadra do Rijeke, vrlo je velik pritisak za prijem u ovu školu. S tim u vezi javlja se i pitanje prostora. Bila je, dakle, nužna adaptacija zgrade za gimnaziju i to se čini od bivše pučke škole i magistrata. Iz izvještaja prosvjetnih savjetni-

Sl. 4 — Bivši Zvonimirov trg — Cilnica, danas Trg M. Balena, snimak sa zapada, izgled oko 1910.

ka i diskusija nastavnika vidljiva je velika materijalna oskudica. Tako u zapisniku sjednice Nastavničkog vijeća od 9. svibnja 1946. čitamo slijedeće: »Poteškoće su: nema vlastite zgrade, nema ni higijenskih uvjeta za rad. Namještaj je sastavljen od najrazličitijih klupa i stolica. Nekoji učenici sjede za nastavničkim stolom, a neki u minijaturnim klupama. Oskudica je i s kadrovima.« Nastavnici i profesori predaju predmete prema potrebi, bez obzira na svoju stručnost. Primjera radi jedan nastavnik predaje ruski, pjevanje, prirodopis i hrvatski jezik. Unatoč svemu vidljiv je ogroman trud da disciplina gimnazije bude na potrebnoj razini. Učenici se nagrađuju, opominju i kažnjavaju. Danas nam možda zvuče kao riječi s požutjelih stranica da je učenik kažnjen zbog pušenja, navraćanja u kavanu (osobito poslije 21. sata) zbog frizure, nepozdravljanja profesora.

1945/46. dolazi do promjena u programu rada gimnazije. Ispuštaju se npr. predmeti: talijanski i njemački jezik, vjeronauk, nauka o zdravlju, ručni rad, a uvode ruski, engleski i francuski jezik, astronomija, tjelovježba, zemljopis Jugoslavije, a povijest se proširuje poviješću SSSR-a. Neki predmeti mijenjaju samo nazive: tako na primjer filozofska propedeutika mijenja naziv u filozofija. Postavljaju se i novi zahtjevi nastavnih metoda. Tako u Zapisniku Nastavničkog vijeća od 25. siječnja 1946. stoji između ostalog »... diktiranje je nesuvremeno, a nastavnicima je diktiranje zabranjeno osim glavnih pravila i zakona, a pojedine jedinice se moraju obrađivati tako da ih osrednji dak može zapamtiti.« U gimnaziji su, dakle, prisutne stare metode rada, ali unatoč tome u zapisniku od 22. lipnja 1946. prosvjetni izaslanik prof. V. Beñac »... izražava zadovoljstvo nad radom u ovoj školi. Uspoređujući sa školom na Sušaku uspjeh je ovdje bolji, a tako isto i disciplina.« U zapažanjima direktora prema zapisniku od 25. studenoga 1946. zгодne su primjedbe:

Sl. 5 – 5 Stara zgrada Senjske gimnazije – Zgon, oko 1935.

»Ne zakašnjavati na satove, a isto tako izaći iz razreda čim zazvoni! Direktor će održavati masovne roditeljske sastanke.« Dakle, iznad svega traži se točnost, disciplina, red u radu. 15. prosinca 1948. izaslanik Ministarstva za prosvjetu Medić govori Nastavničkom zboru: »Mi znamo vaše poteškoće sa zgradom. Vi se sada nalazite u novoj zgradi koja je bolja od stare, ali još nema dovoljno prostorija. Vi nemate prostorija za kabinete. Zbirke su uništene...« Dakle, materijalna problematika je opet, prije svega, na dnevnom redu.

Šk. g. 1950/51. upisano je u prvi razred učiteljske škole 55 učenika. Ova škola radi samo jednu godinu. U njoj radi uglavnom gimnazijski nastavni kadar. Već slijedeće godine učenici se sele u učiteljsku školu u Karlovcu i Rijeci.

Još uvijek govorimo o osmogodišnjoj gimnaziji, koja je tako strukturirana sve do početka šk. g. 1956/57, kada se uvode narodne osmogodišnje škole. Tako se prva generacija četverogodišnje gimnazije upisuje sa završenom osmogodišnjom školom, odnosno sa završenim četvrtim razredom osmogodišnje gimnazije.

U međuvremenu, u travnju 1954. Republičko vijeće Sabora NR Hrvatske donosi odluku o osnovnim načelima društvenog upravljanja školama. Rukovođenje školom sasvim se mijenja. Bira se školski savjet (odbor) preko kojeg građani mogu aktivno sudjelovati u načinu rada i života škole. Tako te godine uz asistenciju Savjeta za prosvjetu i kulturu u novoosnovani školski odbor ulazi 17 članova, koje su delegirale razne društveno-političke organizacije. Prvu svoju sjednicu odbor je održao 21. travnja godine 1954. i za prvog

Sl. 6 – Maturanti Senjske gimnazije 1924, sjede s lijeva: Ida Mladineo, prof. Viktor Rivoseki, M. Trtanj, stoje s lijeva: M. Grandić, P. Šojat, B. Belia, I. Benić i D. Marinčić

predsjednika izabran je drug Stjepan Bačić, a za tajnika direktor gimnazije. Već na prvoj sjednici članovi su obaviješteni o formiranju razrednih zajednica i razrednih vijeća. Iz svih zapisnika poratnog perioda uočljiv je, uz ostalo:

1. vrlo česte izmjene direktora — tako npr. u razdoblju od 25. I. 1946. do 21. II. 1949. gimnazijom rukovode 3 direktora i jedan v. d. direktor.
2. vrlo česti posjeti inspekcije Ministarstva prosvjete,
3. uspjeh učenika s malim odstupanjima je, uglavnom, kao šk. g. 1947/48 i 3,08 u učenju i 4,32 u vladanju
4. najveći broj maturanata bio je godine 1956 — njih 70.

Ovom periodu potrebna je i jedna drugačija i dublja analiza, ali bi to prelazilo granice ovog osvrt, pa je ostavljamo (za detaljniju obradu) povjesničarima, sociolozima, pedagozima...

C)

Kako je već bio na snazi Zakon o obvezatnom osmogodišnjem obrazovanju, tako se četiri niža razreda gimnazije pripajaju osnovnoj školi, a četiri viša razreda počinju raditi samostalno. Broj učenika počinje naglo opadati iz jednostavnog razloga što su otvorene srednje škole u susjednim općinama. Maksimalni broj učenika bio je pretposljednje godine rada gimnazije šk. g. 1973/74, a iznosio je 191 učenik. Razlog smanjenja broja daka leži i u činjenici da se u Senju otvara i ŠUP, koji prerasta u elektrometalsku školu.

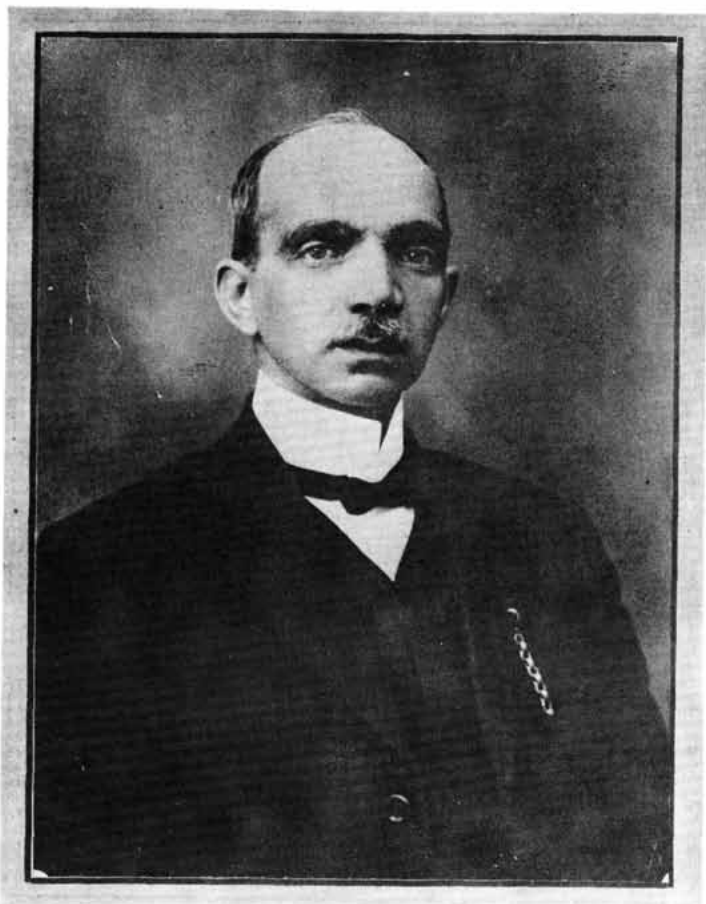
Sl. 7 — Maturanti Senjske gimnazije, s razrednikom 1930. godine

30. lipnja 1966. g. dobivena je suglasnost za otvaranje I. razreda gimnazije u Pagu kao područnog odjela Senjske gimnazije rješenjem Republičkog sekretarijata za kulturu i fizičku kulturu broj 258/1966. Rad na toj gimnaziji počinje 1. rujna šk. g. 1966/67.

Gimnazija u Senju, točnije njena radna zajednica, pristala je u Pagu voditi samo pedagoško-instrumentalni nadzor, a financijsko i ostalo materijalno poslovanje preuzela je Skupština općine Pag. Taj odjel radio je po općem smjeru za gimnazije i imao je svoj pečat, dok je administrativne poslove vodila Osnovna škola u Pagu.

Inače, ovih godina rad gimnazije teče stabilno i bez većih promjena. U jednom izvješću od 15. V. 1962. stoji da je prosvjetni savjetnik Stjepan Vukelić obišao gimnaziju i našao sve u najboljem redu. Pregledao je dnevnik, razredne knjige i pojedine zapisnike. Istakao je da je vođenje školske administracije jedan od bitnih faktora sredenosti i normalnog odvijanja rada u školi.

Iz zapisnika većine sjednica Nastavničkog vijeća vidljiva je posebna briga o korelaciji među predmetima, izvan nastavnim i slobodnim aktivnostima, pismenim radovima, proizvodnom radu. Primjera radi ističemo šk. g. 1973/74. u kojoj je djelovalo 17 slobodnih aktivnosti.

Sl. 8 – Prof. Viktor Rivoški, direktor Senjske gimnazije od 1936. do 1940.

Problem s kadrovima nije toliko izražen, ali ipak stručnost nije u potpunosti zastupljena – još uvijek radi nekoliko nastavnika umjesto profesora (npr. šk.g. 1962/63 rade 4 nastavnika). Broj učenika uglavnom je iznad 100 a ispod dvjesto. Prvi razredi imaju paralelke, a drugi, treći i četvrti razred po jedno odjeljenje. U zapisniku Nastavničkog vijeća od 23. IV. 1965. stoji pod točkom 3: »Već više godina se osjeća pomanjkanje prostora za izvođenje nastave, kako za gimnaziju tako i za osnovnu školu. Obje ove škole smještene su u istoj zgradi i s obzirom na velik broj učenika sve su prostorije i kabineti pretvoreni u učionice, tako da su kabineti nefunkcionalni. Slijedeću školsku godinu gimnazija će morati otvoriti još jedno odjeljenje II razreda, a onda pogotovo neće biti prostora za normalan rad. U vezi s tim uprava škole se obraća Skupštini općine da na vrijeme osigura potreban prostor kako bi se nastava u novoj šk. g. mogla odvijati normalno.« Porast učenika valja tražiti u činjenici da nedostaje selekcija u ovoj školi, a i u činjenici da svi roditelji nisu mogli birati školu izvan Senja bez obzira na uspjeh i želju učenika, nego se uglavnom ženska mladež upisivala u gimnaziju, kako to primjećuje prosvjetni savjetnik.

Veći broj ženske omladine u gimnaziji tumačimo činjenicom da je veći broj muške omladine pohađao elektrometalsku školu, koja istodobno s gimnazijom djeluje u Senju. Koliko se vodi računa o permanentnom obrazovanju gimnazijskih profesora vidljivo je iz zaključaka jedne sjednice Nastavničkog vijeća. Naime, nastavniku stranog jezika (francuskog konkretno) »treba svakako omogućiti preko ljetnih ferija seminar za taj jezik ili u zemlji ili u inozemstvu«. Također stambena problematika vrlo se povoljno rješava.

Iako je financijska situacija gimnazije bila uglavnom dobra, spominjemo činjenicu da su roditelji sudjelovali u honoriranju nastavnika. 31. I. 1966. gimnazija je podnijela zahtjev Općinskoj skupštini za dodjelu sredstava za nastavu engleskog jezika »pa neće više biti potreba da roditelji honoriraju nastavnika engleskog jezika«. Možda izgleda čudno, ali do 28. prosinca 1968. gimnazija nije imala posebno ime. Tek tog dana na sjednici Školskog odbora gimnazija dobiva naziv glasovitog povjesničara i književnika Pavla Rittera Vitezovića.

Inače, cijeli ovaj period prati (nastavnička), ažurnost profesora. Oni diskutiraju, daju prijedloge za usklađivanje s Ustavom postojećih zakona iz oblasti školstva zalažući se za kvalitetniju nastavu. Podsjećamo samo na neke, i danas važne, a rijetko usvajane prijedloge: Za profesore početnike dvije prve godine predlaže se samo 16 sati nastave, za ostale struke 21 sat, osim hrvatskog jezika i kabinetske nastave 18 sati. Predlaže se npr. sniženje norme nastavnicima sa 25 godina službe. Gimnazijalci su inače vrlo aktivni. Posjećuju Područnu gimnaziju u Pagu, HE »Senj-Sklope«, pošumljavaju i uređuju šk.g. 1974/75, park »Nehaj« u trajanju od 720 dobrovoljnih sati, ugošćuju učenike iz gimnazije Gospić. Slijedeći sve promjene u društvu, Savjet za prosvjetu i kulturu SO Senj šalje Gimnaziji prijedlog za spajanje s Elektrometalskom školom. 13. prosinca 1968. na sastanku Radne zajednice pročitani su gornji prijedlog. Prijedlog je usvojen i prišlo se pripremama za njegovu realizaciju. Sedam godina kasnije, točnije 3. rujna 1975. fuzioniraju se elektrometalska škola i gimnazija tvoreći novu radnu organizaciju pod nazivom Srednjoškolski centar. Tog dana je gimnazija kao takva prestala djelovati. Valja napomenuti da su u ovom periodu, dakle, od 1974. od kada počinje djelovati delegatski sistem, radnici škole živo uključeni u većinu SIZ-ova.

D)

U školskoj Spomenici stoji zapisano: reforma je tadašnje škole i radne ljude u njima zatekla dosta nespreme. Došlo je do polarizacije na one koji su beskompromisno prihvatili

kongresne postavke o Reformi i one koji su s nostalgijom gledali unazad«. Za razliku od drugih sredina reformske su pripreme u Senju počele dosta ranije, čak dvije godine prije reforme predavanjima i diskusijama o integraciji gimnazije »Pavao Ritter Vitezović« i elektrometalske škole »Vladimir Čopić«. Formiran je srednjoškolski centar pod nazivom »Vladimir Čopić«. Osnivanje Centra odgoja i usmjerenog obrazovanja »Vladimir Čopić« Senj ozakonjeno je odlukom Skupštine općine Senj br. 01-117/1 od 1975, kada je Centar upisan u registar Šudskog Okružnog privrednog suda u Rijeci, rješenjem br. 8-159/75, od 18. XI. 1975.

Šk.g. 1975/76. upisani su prvi razredi po reformskoj osnovi. Na osnovu čl. 188 i 243 Zakona o usmjerenom obrazovanju, a na zahtjev Centra, Republički komitet za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu donio je rješenje br. 1483/2 – 1983. od 31. V. 1983, a kojim se Centru odobrava nastavak rada, i to:

1. izvođenje obrazovnog programa prvoj godini usmjerenog obrazovanja
2. izvođenje obrazovnog programa za koje Centar ima odobrenje Komiteta (a koje je važno do izdavanja novog rješenja).

U reformske tijekove uključuje se i udruženi rad stvarajući uvjete za programe stručne i ferijalne prakse. U razvojnim planovima Centra istican je kontinuitet rada u elektro i metalnoj struci, a razvojni planovi tekstilne industrije bili su čvrsta argumentacija za uvođenje tekstilne struke. Uvođenjem programa ekonomske, odgojno-obrazovne i INDOK struke izražena je i zadovoljena potreba školovanja ženske omladine.

Što se tiče financiranja Centra, valja reći da je financiran drugačije nego gimnazija. Gimnazija je naime dotirana iz općinskog i republičkog budžeta, a Centar se financira od g. 1976. po već sada jako kritiziranom sizovskom sistemu. 1975. g. Centar je brojio 187 učenika, a deset godina kasnije (1985) doseže najveću brojku otkad postoji – 465 učenika, dakle 2 i pol puta veći broj od ranije spomenutog iz g. 1975. G. 1985. uvodi se struka u nastavu, u čemu valja tražiti razloge opadanja broja učenika. 1988. je najmanji broj učenika, svega 284.

U sastavu Centra, a u statusu jedinice udruženog rada, djeluje još iz prethodnog perioda Đački dom. Osnovan je rješenjem Skupštine općine Senj, br. 1574/56, od 11. prosinca 1956. Otada je stalno radio s prosjekom od 40-50 učenika sve do g. 1986, dakle punih 30 godina. Svakako da bi u ovom periodu trebalo posvetiti poseban osvrt i dublju analizu domskoj djelatnosti uopće.

Uz ostale manifestacije u Centru, obilježavanje određenih spomendana Centra, vrijedno je spomenuti proslavu obljetnice 180. srednjoškolske knjižnice u Senju. Tom prigodom pripremljena je u Gradskoj knjižnici izložba rariteta spomeničke srednjoškolske knjižnice, održan stručni skup, promovirana zbirka pjesama dvojice naših radnika, a na ulazu u školsku zgradu postavljena je spomen-ploča s prigodnim tekstom koji glasi:

**U SPOMEN
STO I OSAMDESETOJ GODIŠNJICI
ŠKOLSKE KNJIŽNICE U SENJU
1808. – 1988.
SENJ, 11. STUDENOG, 1988.
Centar odgoja i usmjerenog
obrazovanja »Vladimir Čopić«
SENJ**

Na osnovu Zakona o srednjem obrazovanju a na zahtjev srednjoškolskog centra – Senj, Republički sekretariat za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu mijenja rješenje br. 2625/1 – 1975. od 27. V. 1975. i br. 2861/2 – 1975. od 10. IX. 1975.

Rješenje glasi:

1. odobrava se nastavak odgojno-obrazovnog rada u Srednjoškolskom centru
2. u pripremnom stupnju srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od dvije godine ostvaruju se zajedničke osnove nastavnog plana i programa
3. u završnom stupnju srednjoškolskog obrazovanja: 1 godina za obrazovanje slijedećih zanimanja:

– elektromehaničar,	– kovač,
– pogonski električar,	– brodobravar,
– autoelektričar,	– kovinotokar,
– alatničar,	– ljevač,
– bravar,	– glodač,
– brodski mehaničar,	– televizijski mehaničar,
– limar,	– urar,
– strojobravar,	– strojar,
– vodoinstalater,	– varilac.

– u tekstilnom usmjerenju u trajanju od 1 godine za obrazovanje radnika tekstilne struke
– u gimnaziji u trajanju od 2 godine. 2 godine kasnije na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama, Zakona o srednjem obrazovanju Nar. novine br. 27/76 odobrava se:

1. odgoj i obrazovanje u završnom stupnju srednjeg obrazovanja prema Zajedničkim osnovama nastavnog plana i programa u trajanju od 2 godine

2. odobrava se odgoj i obrazovanje u završnom stupnju prema nastavnom planu i programu za zanimanja:

– u metalnoj struci – automehaničar, brodski mehaničar, monter dizel-motora i reduktora

– u elektrotehničkoj struci – elektroinstalater, elektromehaničar, elektromonter

– u ekonomskoj struci – stručni radnik osnovnih ekonomskih poslova

– u odgojno-obrazovnoj struci – suradnik u odgojno-obrazovnom procesu

– u tekstilnoj struci – stručni radnik konfektioner trikotaže. Dvije godine kasnije, 29. svibnja 1979. na osnovu odredbe čl. 68 a u vezi s odredbom člana 70 Zakona o srednjem obrazovanju br. 30/71 i br. 27/76, Centar dobiva rješenje:

1. odobrava se završni stupanj za učenike upisane u šk. g. 1978/79. za zanimanje: srednji ekonomist finansijsko računovodstvenog smjera. Godine 1984. čl. 188 Zakona o usmjerenom obrazovanju, Nar. novine br. 20/82 odobrava se izvođenje obrazovnog programa kulturno-umjetničke struke na IV. stupnju obrazovanja. Istim se rješenjem odobrava i zanimanje priučeni tekstilni radnik.

1986. na osnovu čl. 188 Zakona o usmjerenom obrazovanju dobiva se rješenje za izvođenje nastave obrazovnog profila elektrotehničke struke – područja rada matematike i informatika

– za metalsko usmjerenje – stručni strojar na III. stupnju

– za elektrotehniku odobrenje za zanimanja:

a) elektrotehničar – opći elektrotehničar

b) elektroničar – elektroenergetičar

Šk. g. verificirano je tekstilno usmjerenje tehnološke struke sa zanimanjem tekstilni rad-

nik i odjevni radnik. Na sjednici Nastavničkog vijeća od ove godine jedna kolegica dobro je primijetila da je naš Centar zapravo konglomerat malih škola. Zvučilo bi to neupućenome u život i rad Centra i pozitivno kada ne bi bilo bolne financijsko-materijalne strane. Proforski kadar stalno se morao mijenjati i prilagodavati često puta nedomišljenim programima, pa i predmetima, suočavajući se gotovo u istoj godini s nedostatkom kadra i s tehnološkim viškom (što znači: dok smo osposobili nastavnika za neki novi program, dotle bi isti program bio izostavljen iz nastavnog procesa).

Koliko je usmjerenja djelovalo i djeluje u Centru neka pokaže slijedeće:

1. Odgojno-obrazovno usmjerenje, zvano i pedagoško, koje su ljudi uglavnom shvaćali kao nadomjestak gimnazije. Njime se stjecala svjedodžba suradnika u nastavi. Nažalost, rijetko se tko i zaposlio kao suradnik u nastavi jer se ni SIZ-ovi za zapošljavanje, ni radne organizacije nisu nalazile pri zapošljavanju ovih kadrova, pa je ono obično bilo najbolja osnova za nastavak studija.
2. Ekonomsko usmjerenje u koje se upisivala uglavnom ženska radna snaga, a koje je kao novost osvježilo Centar. Svjedodžbe koje su se dobivale u tom usmjerenju bile su:
 - a) na 3. stupnju – ekonomist za osnovne ekonomske poslove
 - b) na 4. stupnju – ekonomist za financijsko-računodstvene poslove
3. Elektrotehničko usmjerenje u koje se uglavnom upisivala i upisuje muška omladina. Učenici su se mogli opredijeliti za smjer »jaka« i »slaba« struja. Završavalo se:
 - a) na 3. stupnju – elektroinstalater
 - b) na 4. stupnju – elektromehaničarValja napomenuti da su ovo usmjerenje popunjavali, a i danas popunjavaju, učenici s Raba, iz Crikvenice, Novog Vinodolskog, Kraljevice, Brinja...
Od šk. g. 1984/85. učenici koji upisuju područje »jake« struje dobivaju naziv električar ili elektroenergetičar, a oni »slabe« struje – elektroničar.
4. Metalsko usmjerenje u koje se uglavnom upisivala muška omladina za potrebe udruženog rada, i to:
 - a) na trećem stupnju završenosti sa zvanjem bravar
 - b) na četvrtom stupnju završenosti sa zvanjem strojbravar.Od 1986 završnost je na III. stupnju, sa svjedodžbom stručni strojlar.
5. tekstilno usmjerenje – tehnološka struka, koja osposobljava žensku omladinu za zanimanje stručnog radnika konfektionera trikotaže, od 1984. za zanimanje priučeni tekstilni radnik a od 1988. tekstilni radnik i odjevni radnik.
6. 1988. Centar dobiva rješenje od Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu za izvođenje obrazovnog profila elektrotehničke struke – područje rada matematika i informatika. Ovo usmjerenje radi samo dvije godine a iza toga odlazi u Rijeku. Kanije nije bilo ponovnog upisa u to usmjerenje, pa je ono praktički prestalo djelovati.
7. kulturno-umjetničko usmjerenje ili usmjerenje za INDOK djelatnosti upisuje uglavnom žensku omladinu. Usmjerenje je odobreno g. 1984, na IV. stupnju stručne spreme obrazovanja i svjedodžbom »suradnik u INDOK djelatnostima«.

Zaključak

Kroz ovih 120 godina, tj. nakon smrti obnovitelja gimnazije biskupa Marka Ožegovića, gimnazija je doživljavala više promjena koliko zbog promjena društvenih prilika, toliko zbog reforme školstva. Klasična uloga gimnazije napuštena je zadnjom reformom, ali čini

nam se da će i ovaj oblik školstva doživjeti izmjene da bi srednje školstvo odgovaralo ovdašnjim potrebama. Osvrt na rad Senjske gimnazije od 1869. g. do 1975. g. i COUO »Vladimir Čopić« – Senj od 1975. do 1989. pratili smo kroz I. period od 1869. do 1939. uglavnom prema Kronici Senjske gimnazije koju je prigodom 100 godišnjice 1839-1939 napisao Viktor Rivoseki:

1. podperiod od 1869. g. do 1885, kada je gimnazija dokinuta

2. od 1885. do kraja I. svjetskog rata

3. međuratno doba Senjske gimnazije

II. period – posljednjih 50 godina od 1939. do 1989. pratili smo kroz slijedeće podperio-
de:

1. od 1939. do 1945 – ratni period

2. od 1945. do 1956 – poratni period

3. od 1956. do 1975 – doba četvorogodišnje gimnazije

4. od 1975. do 1989 – djelovanje Centra odgoja i usmjerenog obrazovanja »Vladimir Čopić« Senj.

Za period od 1939. do 1989. korišteni su: zapisnici Zbora radnih ljudi, Izvršnog odbora sindikata Centra i usmeni podaci pojedinaca koji su anketirani. Korišteni su i zapisnici Nastavničkih vijeća:

1. Knjiga I. od g. 1946. do 1949.

2. Knjiga II. od g. 1949. do 1951.

3. Knjiga III. od 1951. do 1952.

4. Knjiga III. od 1952. do 1953.

5. Knjiga IV. od 1953. do 1956.

6. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 4. rujna 1961. do 1966.

7. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 1970/71.

8. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 1975. do I. XI. 1975.

9. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 1975. do 1979.

10. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 1979. do 1984.

11. Zapisnici sjednica Nastavničkih vijeća od 1984. do 1989.

kao i zapisnici Školskog odbora od 1962/63. do 1972/73.

Rückblick an die Tätigkeit des Senjer Gymnasiums von 1869 bis 1975 und des Zentrums zur Erziehung und gerichteten Bildung »Vladimir Čopić«.

Zusammenfassung

Die Autorin dieses Artikels beschreibt kurzgefasst einen Zeitabschnitt aus der Geschichte des Senjer Gymnasiums von 1869 bis 1975. Danach bearbeitet sie ausführlicher das Formieren des Zentrums zur Erziehung und gerichteten Bildung »Vladimir Čopić«. Zwecks der Übersichtlichkeit teilt sie ihre Auslegung in zwei grössere Perioden: 1. Periode von 1869 (Einführung der kroatischen Unterrichtssprache) bis 1939 (letztes Jahresprogramm des Senjer Gymnasiums). 2. Periode von 1939 bis 1989 (die Kriegszeit, die Zeit nach dem Krieg, die Zeit des vierklassigen Gymnasiums und die Tätigkeit des Zentrums »Vladimir Čopić«). Die erste Periode wird nach der Chronik des Senjer Gymnasiums (1839-1939) geschrieben und die zweite nach verschiedenen Dokumenten und Aussagen der Zeugen dieser Zeiten.